

Hvad nu angaar den sal. Cancelliraad Benzons Endeligt, da venter jeg af Læseren, at han af sig selv og efter den foregaaende Beskrivelse skal slutte, hvorledes det har været, nemlig, hvad det gejstlige angaar, meget christeligt, og hvad Legemet angaar, saaledes som et Lys gaar ud, som intet haver mere at tære paa. Den 30. Decembris i det Aar 1709 var den sidste Dag, han levede i denne Verden, og naaede den dog ikke til Ende. Om Formiddagen var han bleven trøstet af Hr. Professor Worm med det saliggjørende Guds Ord og imod Aftenen Kl. 5 blev hans Legems Lys udslukt i hans elskelige Hustrus og Justitsraad Rostgaards Nærværelse, som ikke mindre i Doden end i hans levende Live vilde være hos hannem, og derfor beviste ham dette sidste Tegn af sit Venskab, at han lukte hans Øjne, efterat han havde levet 25 Aar og 3 Maaneder og avlet med sin kjære Hustru to Sønner og en Datter, som alle 3 endnu leve¹⁾. Hans Lig er overbragt til Jylland; hans Levnet varede kun stakket, men hans store Lærdom og mangfoldige Dyder skulle stedse ihukømmes.

Christian Falsters første Strid med Biskop Anchersen.

Ved S. Birket Smith.

Striden er omtalt i Chr. Bruun's Falsteriana (Kbh. 1869) S. 9—10. Dens Forløb var i Hovedtrækkene følgende: Anchersen, der som Biskop i Ribe Stift var Falsters Foresatte, indgav den 31. Marts 1733 en Klage til Kongen over forskellige Punkter i Falsters Embedsførelse. Konsistorium, som fra Falster selv modtog en Skrivelse om Sagen, fik ogsaa Anchersens Klage til Betænkning, og paa Grundlag af den Erklæring, det afgav baade om Klagen og om Falsters Skrivelse, udfærdigedes den 12. Juni et kongeligt Reskript til Stiftsbefalingsmanden og Biskoppen i Ribe, hvorved det paalagdes dem at tildele Falster en

---

¹⁾ Benzons Enke ægtede siden Major Iver Nicolai Sehested til Nøragergaard (i hvilken Panthaveren, Londemann, lod sig indføre for Gjæld), død som Etatsraad og Landsdommer i Viborg (Benzons Stamtavler; Saml. til jydsk Historie og Topogr. I, 368 f., II, 69).

Irettesættelse og en Advarsel med Hensyn til hans fremtidige Forhold. Af de til Sagen hørende Aktstykker har hidtil kun det kgl. Reskript været kjendt. Anchersens Klage og Konsistoriums Erklæring i dens endelige Form er endnu ikke fundne¹⁾, men man holdes saa temmelig skadesløs herfor ved de nedenfor meddelte Aktstykker, der næppe paa noget væsentligere Punkt lader Sagen uoplyst. Disse Aktstykker er: 1) Falsters Skrivelse til Rector Magnificus Hans Gram af 10. April 1733; 2) de enkelte Konsistoriums-Medlemmers Betænkning over Falsters Skrivelse og Anchersens Klage; 3) et Brev fra Hans Gram, hvori han foreslaar et Konsistoriumsmøde afholdt, for at man kan raadslaa om den Erklæring, der skal afgives; 4) Grams Udkast til en saadan Erklæring, samt de enkelte Konsistoriums-Medlemmers Betænkninger over dette Udkast. — Det bemærkes, at alle disse Aktstykker opbevares i Universitets-Arkivet mellem »ældre Cirkulærer«.

Magnifice Rector.

Det er mig forsikret, at Hans Velædle Høyærværdighed Hr. Biskop *Anchersen* for Deres *Magnificentz* skall have indgivet Klager og Besværinger over mig, som hidindtil ere skiulte for mine Øyne. Imidlertid for at befrie min fattige Ære (Om dend derunder skulle have nogen fare) samt for at underholde min *credit* hos Deres *Magnificentz* og det hoylovl. *Consistorium*, som altid haver viist sig retsindig og bevaagen imod mig og mine (hvorfor jeg Allerydmygeligst takker), nødes jeg til ved denne *Memorial* at forestille min Sags Beskaffenhed, i ydmygst Forhaabning, at dend i Gunstigst og Naadigst Betragtning af Vedkommende vorder taget. Til hvilken Ende jeg hermed *in originali* fremsender min Biskops til mig d. 17de *Martij* ergangne Brev og Befaling med hosfølgende rigtig *Copie* af mit Giensvar²⁾. Jeg vil ikke opholde Deres *Magnificentz* med Vitloftighed.

1. Tilholder Biskopen udi sin Befaling retteligen, at min tilkommende *SubRector* i Allerunderdanigst følge af Lovens 2den Bogs 18de Cap. 3. *Artic.* bor *in examine Philosophico* være kjendt dygtig at nyde *primam in Philosophia Lauream*: Hvorimod jeg

¹⁾ Den sidste maa antages at have været indført i Konsistoriums Kopibog, men det Bind af denne, som har omfattet Aaret 1733 og de omkringliggende Aar, er gaaet tabt.

²⁾ Disse Aktstykker har jeg ikke fundet.

understaar mig at spørge, Hvorfor Hans Velædle Høyærvædighed ikke gjorde samme Paastand, da *Iens Nielsen Ussing* A^o 1732 i *November* Maaned som *Collega 2dæ Classis* for Velbemt^e Hr. Biskop blev *præsenteret*: hvilken, om dend da havde skeet, havde jeg aldrig understaaet mig Personen til Skolens Tienniste at antage, som klarlig skall sees af et herefter (*num.* 5) følgende Exempel. Imidlertid er det Deres *Magnificentz* og samtlig *Consistorium* vitterligt, at bemt^e *Ussing* foruden 3 andre *Collegæ* deels til *examen*. deels til *graden* og *examen*, tilhaabe sig i allerunderdanigst følge af Hans Kongl. Mayts Allernaadigste Lov for lang tid siden have anmeldet.

2. Paastaar Hr. Biskopen, at bemt^e min tilkommende *Sub Rector* for *Universitetet* af samtlig *Philosophiæ Professoribus* efter H. Kongl. Mayts allernaadigste *Foundation* bør at *examineres*: Hvilken Post jeg underdanigst henstiller til *Universitetets* og Dessen høye *Patroni* Naadige Kiendelse, om en *Sub Rector*, som ikkun er *Vicarius pro tempore*, samme er undergIVEN: Men understaar mig atter igien at spørge, hvorfor Hans Høyærværdighed ikke haver esket samme Lydighed af min forige Kiære *Sub Rector* Hr. *Lars Gram*, som aldrig derom af Hr. Biskopen er bleven paamindt eller tiltalt fra høystbemelte Kongl. *Foundations publication* indtil hans Bortgang fra Embedet og Skolen.

3. Forbyder Hr. Biskopen bemt^e *Iens Ussings Installation* til *Sub Rectoris* Tienniste: Hvilket var unødigt, saasom jeg hverken *solenninger* haver *installeret* min forige Kiære *Sub Rectorem*, Velbemt^e Hr. *Lars Gram*, ikke heller nogen sinde agter at *installere* nogen hans Efterkommer i det Embed; hvilket var tvertimod det *beneficium*, som min Allernaadigste Konge mig Allernaadigst haver forundet, da en *Sub Rector*, som jeg selv skall holde og lønne, efter mit Benaadings Brev, ikke længer er *Sub Rector*, end jeg og mine *Disciple* med hannem ere fornøyede og vel forsynede.

4. Foreholder Hr. Biskopen mig, at de af mine *Collegæ*, som ikke haver enten *examen Philos.* eller *graden*, skall *imponeres*, at de med allerførste søger at faae saavel dend første som dend sidste, saafremt de skall forblive i deres *Stationer*. Hvormed Hans Høyærværdighed først selv giver tilkiende, at hvis som motte være forseet, hand derudi er medvidende og deelagtig: Dernæst, at

hand intet haver at sige, naar Personerne sig kun til allerførste *examen* og *Grad* anmelder: hvilket og forhen er skeet, som Deres *Magnificentz* og samtlig *Consistorium* kand bevidne.

5. Forbyder Hr. Biskopen mig at antage eller *installere* herefter nogen til *Collegam* i Skolen, førend hand har naaet det Maal, Loven og Forordningen byder, og sligt for hannem er giort beviisligt. Hvilket Forbud jeg og horsommeligst haver efterlevet, i det jeg siden dend tid haver i stæden for en Person navnl. *Bagge Ussing*, som allerede af mig var beskikket og her til Stædet ankommen, haver antaget en anden, navnl. *Anders Fog*, som med Beviisning baade om *examen* og *graden* strax ved sin Ankomst sig for H. Høyærværdighed beteede.

6. Forlanger Biskopen i sit *postscripto* min Allernaadigste Bestalling til Eftersyn, hvoraf hannem ufortøvet en *copie* blev tilstillet.

Deres *Magnificentz* seer heraf, hvad jeg arme Menniske haver syndet, at jeg saa heftig skall forfølges: De seer, at jeg er at undskyldte, fordi jeg mig af bemte *Iens Ussings* Medhielp indtil videre betienner, da jeg for det første ikkun haver slet Helbred, dernest ikke kand finde saadan et *Subjectum* paa Allfare Veye, og endelig haver 34 Discipler i min Øverste Leitze at forestaa foruden dette Aars *Candidati*, som ere 7 i Tallet. Jeg forlader mig til Deres *Magnificentzes* og det samtlige høyløvlige *Consistorii* Retsindighed og Omhu for det Allmindelige Beste samt for en ringe agtet Skole-Tienner, der til min Død skall stræbe af alle kræfter og med ald muelig Troskab og Fliid at søge min Guds Ære og min anbetroede Ungdoms Gavn, samt at behage *Universitetets* høye *Patron* og *Professores*, ligesom jeg altid befliitter mig paa at udviise mig

Deres *Magnificentzes*

Ydmygste tro Tienner

Ribe d. 10de April.

1733.

Chr. Falster.

Herefter følger de enkelte Konsistoriums-Medlemmers Betænkninger i Anledning af Biskop Anchersens Klage og Falsters Skrivelse. De meddeles i den Orden, hvori de er afgivne.

Efter Mine tanker burde Biskop *Anchersøns supplicque* sendið til *Mag. Falsters* Erklæring, saasom den indeholder eftertenkelige

ting. Skulde derofver dragis betenkning, kunde i det mindste af samme *extraheres*, hvad der angaaer *Iens Ussing*, samt fornemmiß hoß *Mag. Falster*, om Hand tilstaaer, at det hafver sig saa.

Findeß det i sandhed, at *Iens Ussings* forhold hafver været forargelig, at *Rectoris* tieniste-pige af Ham i Hans *schole*-gang er blefvet besvangret, at Hand derpaa forsynet med *Et Testimonio Scholastico* er løbet fra *Scholen* til et fremmed *Academie* at *deponere*, da skionner jeg ei ligere, end jo *Rector Falster* heel ilde hafver forseet Sig; thi maae ingen *Student*, som sig med leiermaal forseer, betiene *Schole*-, Degne- eller Præste-kald uden Kongens bevilgning, maae Hand ei eengang, naar Hand hafver Kongens bevilgning, betiene deßlige Embeder i det Sogn, hvor forseelsen er skeet |: loven *libr. 2. cap. 2. art. 5. pag. 208* : , Da maae ei heller een *Student*, der, medens Hand gik i *Schole*, begik leiermaal, stædis uden Kgl. opreisning til deßlige Embeder. Derhoß maae jeg dog melde, at naar Biskop *Ancherson* anfører saadant om *Iens Ussing*, skeer det ei uden tviflraadigen, nemlig: Hans lefnets forhold skal hafve været; Hand skal hafve besvangret, som det Almindelig rygte gaaer.

Hvad De trende Poster, som Biskop *Ancherson* i sin allerunderdanigste *supplique* forestiller, angaaer, da ere mine tanker følgende:

1. Efterdi Deris Kongl. *Majst* Aller Naadigst hafver bevilget *Mag. Falster ConRectoratets* indkomster med vilkor, at Hand deraf skal holde og Self lønne Een *SubRectorem*, saa troer jeg, det tilkommer Ham Self at kalde Den, Hand Self skal holde og lønne, dog at hand ingen kalder uden Den, der hafver *præsteret præstanda* og blifver *examineret* af Biskopen, for Ham betroß at læse Een Eeniste gang i *Scholen*.

2. *Rector Falster* hafver Handlet tvert imod loven *libr. 2. cap. 18. art. 3*, saafremt Hand hafver antaget *Iens Ussing* til Hører, for Hand in *Examine Philosophico* var kiendt dygtig at nyde *primam in Philosophia Lauream*. Hvad *Mag. Falster* i Sin Skrifvelse til *Magnificum Rectorem* af 10. April. 1733 dens 4. Post anfører, nemlig at Biskopen er medvidende og meddeelig i, hvad derudi kand være forseet, henfalder af Sig Self; thi det tilkommer ingen

Biskop at beskieke *Collegas*. I det mindste befatter jeg mig aldrig dermed. Gud veed, om alle De, der betiene slige Embeder i dette Stifts Mangfoldige *scholer*, hafver erhholdet *primam in Philosophia Lauream*; nu skal jeg *informere* Mig derom og tilholde Dem, der maaskee ei hafve efterlevvet loven, enten at tage *graden* eller *qwittere* D. Embeder; er jeg derfor meddeeltig i, hvad *Rectores* maatte hafve forsømt, hvilke efter min egen anstalt, med Sogne Præsternes samtycke, antage *Collegas*, som De vil svare til, uden at *præsentrere* Dem for mig?

Ofver alt bor *Iens Ussing*. saa vidt jeg begriber, uomgiengelig *examineres* af *Philosophiæ Professoribus* efter *Universitetets Foundation*, før Hand kand betiene *Subrectoratet*. Det er ei den *Titul* af *Rectore*, men det Embede, Een *Rector* skal føre, hvorfor Hand bør *examineres*. Uanseet *Foundationen*, der hafver beholdt lovens ord, ei nefner *ConRectores*. saa forstaaer den Dem dog. Een *ConRector* bør i alle maader være ligesaa lærd som Een *Rector*, da Deris Embeder ere af een og den samme beskaffenhed. *Rector* i *Ribe* skal efter Den Kgl. Bevilgning holde Een *Sub Rectorem*, som *ConRectoris* tieniste forsvarligen kand forrætte, om *Iens Ussing* er saadan Een *Person*, derpaa tilkommer det *Universitetet* og Biskopen at kiende. Ofver alt veed jeg ei, hvor *Mag. Falster* vil hen; enten er denne *Ussing* dygtig eller udygtig til Embedet; er Hand udygtig, skal da *scholen* og *Disciplene* forderfvis for Hans skyld? er Hand dygtig, Hvad hindrer det da, at Hand *examineres* af *Professoribus*? bliver ei saadant til beggis befrielse? Hand skal dog giøre reisen for at underkaste Sig *exami Philosophico*.

III. Den sidste Post i Biskop *Auchersens supplicque* indholder adskilligt, men jeg meener:

Rector kand Self antage Horere uden at *præsentrere* Dem for Biskopen, naar Hand tager Dennem, som Sogne-Præsten holder og kiender gode derfor, Loven *libr. 2. cap. 18. art. 2. pag. 346*.

Collegæ i denne *schole* tagis i Eed af *Rectore* og indskrifve Eeden i Een bog, hvilken *Rector* forvarer, saaledis kand det vel og skee i *Ribe*. Her foreskrifver Biskopen ingen *formulam Iuramenti*, men den sædvanlige brugis; det vilde og være synderligt,

om Biskopen skulde foreskrifve *Formulam*, thi som hver Biskop hafver sit hofved, saa kunde Hand og hafve sin Eed.

Den *oratio publica et Solemnis*, Biskopen æsker af *Rectore*, før een *Collega* maae læse i *Scholen*, er ei endelig fornoden, ja vel og ei eengang altid raadelig; naar den er holdet, bilder slig Een *Person* sig ind at være urorlig i sit Embede. Om een *Rector* tager Een *Collegam* paa et aars tid eller noget til forsøg, før Hand *installerer* Ham, synis mig, det er fornuftig giordt.

Hvorledis med *Chorsangen* skal forholdis, lærer loven *libr. 2. cap. 18. art. 6. pag. 348*, dog burde det skee som her i Kiøbenhafns *schole*, at Nogle af den øfverste *Lectie* og Een eller to af de andre *Lectier* forsynte den, thi ellers betagis *Discipline* alt for megen tid fra læsningen.

Det var got, om, saa lenge vinteren varer, kunde læses i *scholen*, saafremt fornoden ildebrand, som er kostbar i *Ribe*, hafvis til den, hvis ei, er det nok saa tienligt sligt skeer i *Rectoris* huus og paa *Collegarum* kamre; thi kulden og vinden og vandet regnerer end sterkere i *Ribe* end andre stæder, men *Scholer* ere ei Stiftede for at lære ungdommen at fryse.

Biskop *Ankersøn* skrifver, det Hand intet melder om, at *Rector* Self aldrig følger *Discipline* i Kirken. Gid H. intet hafde meldt derom. *Mag. Falster* er bekiendt svag, *Rector* og *ConRector* følge ei heller her *Discipline* i Kirken, hvortil ingen lov forbinder Dennem, naar De kun ei self forsomme Kirken.

Med et ord: *Rector Falster* hafver temmelig sterkt forløbet sig. Biskop *Anchersen* farer og temmelig sterkt paa Hannem. *Atque ita*

Iliacos intra muros peccatur et extra.

Kfn. 30. April. 1733.

C. W. Worm. [Medunderskrevet af] C. Bugger.

Rector Falsters adfær understaaer ieg mig ikke at undskylde, thi hand har ey liidet *præcipitered*. Om Biskop *Anchersen* Kunde mand siige dette, at hand i een deel af sine *prætensioner* siunes at gaæ for viidt. Over alt, naar Biskopens beskyldinger, som

tillegges *Ussing*, beviises, saa falder denne sag desto lettere hen af sig selv.

Kh. d. 2. *Maji* 1733.

H. Steenbuck. [Medunderskrevet af] *I. V. Buchwald.*

Dersom det kand bevises, at *Jens Ussing* har besøvet en Pige i sin Skole-Gang, er jeg aldeelis af Meening med Hs. Høyædle Høyærverdighed Biskopen, neml. at hand aldeelis ikke maa bethiene nogen Skole-Thieniste i Ribe.

Men angaaende Biskop *Anchersens* forespørgelser synes mig 1., at den Kongel. Benaading, som er givet *Rector Falster*, at holde og lønne en Sub-Rector, ingenlunde *præjudicerer* Biskopen i sin Ret, naar Biskopen ved forefallende *vacance* kalder den, som nyder baade *Rectoris* og *Conrectoris* Løn, og *sub-Rectores* bliver *præsenterede* af *Rectore* for Biskopen og af ham *approberet*, eftersom de forretter *Con-Rectoris* Embede, men nyder Løn af *Rectore*, som vel ikke saa let derom kunde komme til *accord* med den, som Biskopen kaldte, som med den, som hand selv kunde *præsenterere*.

Anlangende det 2. Spørsmål er jeg af lige Meening med Hs. Høyædle Høyærv. Biskop *Worm*, og synes mig *Falsters* foretagende at være saameget meere straf- og lastværdig, da hand har kaldet flere *Collegas*, som ikke har *examen Philosophicum*, og desamme ikke har indfundet sig til det første *examen*, som allereede er holdet: saa mig synes, at ingen af dem burdte tillades at forrette Hørers Embede, forend de indstiller sig.

I det 3. Spørsmål er jeg og af lige Meening med Hr. Biskop *Worm*, dog forstaar jeg Loven, hvor den befaler, at *Rector* skal med Skolen følges i Kirken, om saadanne Stæder, hvor der er ikkun een Kirke, og *Rectoren* er Degn til den samme. Men da i *Ribe* 5te *Lecties* Hører er Degn til Dom-Kirken, skulle jeg tænke, at *Rectoren* ligesaavel kand gaa i *Cathrine*-Kirke, om ham synes, eller i *Hospitals*-Kirken, hvilke ogsaa af Skolen skal med Sang forsynes.

M. Wøldike.

Meines erachtens ist die HauptKlage des Hrn. Bischoff *Anckersens* wieder *Mag. Falstern* richtig, und dieser straf-fällig, dass er erstlich wieder das Königl. Gesetz und sodann auch wieder den rechtmässigen Befehl und die an ihn ergangene Erinnerung Seines Bischoffens gehandelt. Ist darneben *Ussing* entweder *ratione morum* oder *ratione studiorum* zu dem Amt nicht tüchtig, wie es fast scheinen will: so ist *Mag. Falsters* Versehen desto grösser und unverantwortlicher. Übrigens aber ist wohl die Anklage und gantze Vorstellung etwas zu hart.

I. F. Reuss.

Jeg skulle holde det meget betænkeligt at skikke enten Biskopens gandske *memorial* eller een *extract* deraf til *Rector Falsters* Erklæring, thj skulle nogen vjdere og nærmere oplysning om denne sag behøves, vil det formodentlig bljve Stiftamtmanden der paa Stædet, som kommer til at indhænte den behørig *information* hos vedkommende og same til vjdere Kongl. allernaadigste *Resolution* at indsende. Dersom *Iens Ussing* ellers skulle være gaaet fra *Riber* Skole til et fremmed *Universitet*, holder ieg det usømmeligt, at hand saa kort tjd derefter er bleven antaget til Lærere udj same skole. Langt meere forargeligt er det, om *Rector Falster* har været vjdende om *Ussings* berøgtelse, og, om det end ikke er andet end et *simple* rye og rogte der i Egnen, synes mig det dog ikke anstændigt, at een berygtet person til slig et Embede enten af *Rectore* bljver antaget eller af Biskopen bljver *approberet*.

Angaaende de 2de første forespørseler i Biskopens *memorial* er ieg af lige Meening med Hans Høyærværdighed Hr. Biskop *Worm*, dog at *Rector* ingen *SubRectorem* antager, førend det forst for Biskopen bljver anmeldet. Udj den 3die Post, saavjt *Chor* Sangen og Læsningen i Skolen angaaer, er ieg og af lige Meening med Hans Høyærværdighed Hr. Biskop *Worm*, og at det for det ovrigte fremdeles kunde forholdes efter den hjdindtil udj *Ribe* vedtagne skik, thj Biskopen paastaaer ikke at antage Hørere, men at De hannem til *approbation* skal *præsenteris*, hand paastaaer ey heller at foreskrjve Dennem nogen Eed, men at De aflegger den sædvanlige Eed, og at same udj den dertil fra gammel tjd indrettet

Protocol bliver indført. Endelig kand den sædvanlige latinske *oration* intet skade, thi skulle Hørerens dog siden findes ubeqvem til tjenesten, kand *Rector* med Bispens Samtøkke have same Magt til at sette ham af, som hand haver sat ham ind. Mine ringe tanker gaaer fornemmelig derhen at *maintenere* een *Magistrat* ved sit Embedes myndighed i alle muelige maader.

Th. Bartholin.

[Medunderskrevet af] *C. Bartholin. P. Horrebow.*

Mig¹⁾ synes tienligt, saasom tvistigheden er mellem tvende bekiendte brave mænd at *moderere* dette saa meget som mueligen og ikke at skikke Bispens *memorial* til ærklæring, hvoraf kunde reise sig en fortredelig *process*; thi sagen kand komme i rigtighed, Bispens myndighed *mainteneres*, og Skolen vel forsynes alleene ved at holde sig ved de ting som ere bekiendte og beviisligen giorte; nemlig at *Ussing* er kun 3 aar gammel student, og ikke har aflagt de *specimina*, som udfodres af lærere udj vigtige Skoler, hvilket mig synes betænkeligt allerhelst paa en tid, da Skolernes *reformation* er i gierde. Jeg skulde ogsaa uforgribeligen meene med H. Høiærv: Biskop *Worm*, at, eftersom det er ikke titelen, men embedet, som udfodrer *specimina*, at da *vocatus* ikke kand *dispenseres* fra *examine Fac: Phil:* thi udj alle lovers og *fundatzers* *interpretation* iagttages de *regler*, at man ikke alleene efterseer bogstaven men endog *rationes legum ac foundationum*; thi byder loven ikke at antage en *Rectorem* uden *examine*, saa forbyder den ogsaa at antage en *subrectorem*, efterdj forretningen er den selv same. Dette er i mine tanker *basis* til Skolernes opkomst, og har *Facultas Philosophica* merket hvad god virkning saadane *examina* giøre. Det er ogsaa ingen tvil paa, at om *Legislator* herudj allerunderdanigst blev adspurdt, io saadan *resolution* vilde falde, som *extendede* sig baade til *subrectores* og *Conrectores*. Ingen veigrer sig for *Examen* uden han tviler om sin *capacitet*, med mindre han er kalden til en langt bortliggende Skole udj Norge og derfor kand

¹⁾ I denne Holbergs Betænkning er Originalens Interpunktion gjengivet uforandret.

have aarsag til at anholde om *dispensation*, hvilken vel efter vigtige omstændigheder ikke nægtes. Hvad de andre stridige puncter mellem Biskopen og *Rectorem* angaaer, da faaer en hver at rette sig efter lov og *praxin* og er ieg derudj eenig med de andre gode Herrer *Consist*:

L. Holberg.

Min Eenfoldige og uskyldige Meening om disse Poster Maatte fornemmis af hosfølgende *aparte papier*.

C. Thestrup.

Da denne »uskyldige Meening« er temmelig lang, gjengives kun Begyndelsen fuldstændigt, Slutningen derimod i Uddrag. Begyndelsen lyder saaledes:

Det siunes virkelig baade billig og fornøden, som Hr. Biskopen formeener, at Hr. Biskop *Anchersens memorial*, som for Hands kongl. Mayestet andrager saa *prejudicerlige* Ting baade for *Rector Falster* og *Jens Ussing* uden ald beviis, burde sændes til *R. Falsters* erklæring, hvis det ikke var at befrygte, at det Maatte falde ud til end meere uro og fortrædelig *process* imellem dem, som Mand og seer desforuden en temmelig *animositet* hos dend eene og en empfindtlig *Passion* hos dend Anden for at vedligeholde dend forrige hafde og tilladte frihed under forrige sagtmødige Biskop¹⁾, da *superioratus* var mindre *Imperieux*, fortroligheden større, og kierlighed og føyelighed uden ald paaanke *reciproque*, hvorved *Rector* var betroed og tilladt med sin bekjændte fliid og forstand og tilbørlige Nidkiærhed for *Scholen* at giøre og lade, som forsvarlig siuntis, som hand og tildato ey er fornnummen at Misbruge, men med berømmelse frem for Mange *Rectores* har *acquitered* sig af. Men i henseende til værende omstændigheder *præstat motos componere fluctus*, ved det tingen *redresserer* sig selv foruden, da *Persona in quæstione Jens Ussing* desuden dog ey kand antages til *Schole* Embedet, efterdj hand udj seeneste *Examine Philosophico* ey erholdt *Characterem Competentem* til at niude *Baccalaurij graden*, endskønt Jeg kand sige, Jeg for Min *Person* fandt Ham *in Philosophicis*, særdeelis *in Logica & Metaphysicu*, saaledis *fundered* og

¹⁾ *Lawids Thura*. Om hans Forhold til Falster se *Bruun's Falsteriana* S. 4—9 og 161—162.

at forstaae det, hand hafde *tractered*, saaledis, at hand baade vidste færdig at *expedere* sig og giøre Reede for det, hand vidste, at Mand kunde see *felix ingenium*, *firmum Judicium* og *dona proferendi*, for saa viit hand *extra Academiam* har kundet hielpe sig selv frem, saa Jeg da skønnede ham ey utienlig til et *Schole* Embede, særdelis Naar hand *docendo* fik end *solidered* sig selv lidet meere. Men som Hand ey *in omnibus Partibus examinis* hafde gaaed saa viit endnu, som nu til de beste *Characterer* fordris, fik hand kun *Jllum*, hvormed *quæstio* om Hans antagelse er *solvered*.

Jeg finder det nogenledis meere at undskylde, det *Rector Falster* har udvalgt sig Ham til *SubRector*, deels saasom dygtigere folk ere ikke altid paa saadanne stæder saa gode at treffe, som tillige kand have *Cætera paria*, deels at hand af Menniskelig og riimelig *Passion* har været *portered* for Ham som sin konis syster søn, som Hand *cæteris paribus* formodentlig har ventet sig enten meest føyelighed af som sin egen optugtelse eller best kunde *accordere* sig frihed med at antage og lade løs igien, Naar fornøden siuntis, som ey saa læt lod sig giøre med en anden, end ieg just dog Kand billige hands giordte Val, i henseende til de af Biskop *Anchersen* andragne forrige *mores*, som ey kunde uden forargelse være *Sub Rector*, Naar hand kun hafde saadan ondt rygte, som det i [det] mindste Maa formodentlig sluttes at¹⁾ Biskopens *Relation*, som bestyrkes med hands *absenteren* fra *Scholen* og bortgang til *Kiel etc.* imod Kongl. forordning, hvorudj ieg altsaa *refererer* Mig til Hr. Biskop *Worms* og *EtatsRaad Bartholins* Meening, nemlig at *Ussing* endog *hoc nomine* ey kunde antagis til *Schole* Embede.

Paa Hr. Biskop *Anchersens* forespørseler er da Min Meening til den 1ste med Hr. Biskop *Worm*, at da Kongen Har beskicked *M. Falster* til baade *Rector* & *ConRector*, som ere de Embeder alleene, Biskopens pligt er efter loven at forsiume, naar de *vacere*, saa har Biskopen sig ickø med Nogen *Constitution*, *adhuc vivo Falstero*, at befatte, thi tienesten er ey ledig, og *SubRector*, som dend Kongl. benaading tillader Ham Selv at holde og lønne, ey kand *imponeres* ham af Biskopen, Men ligesom en *Personell Capellan*

¹⁾ Skrivfejl for: af.

kaldes af sin SognePræst, saa og *SubRector* af sin *Rectore*, saaledis som Han til embede[t]s forsvarlige forrætning, som *Rector* er betroed, vil være selv ansvarlig. Men dog bør hverken Præst eller *Rector* antage saadan Medtiener *Inconsulto Episcopo*, og Biskopen ey [h]jeller uden *Causa sontica* forkaste dend, som kand være Embeded og dets Mand *Convenable*. Og Naar saa *Rector* kand og bør selv vælge og see sig om en dygtig *SubRector*, uden at besvæрге Biskopen med at skaffe ham, betager hand ey Biskop *Anchersen* dend af Ham formeente Herlighed at kalde *Rectores* og *ConRectores*, som siges Biskoperne forundt, thi *Falster* er begge deele, og loven ey Mælder *SubRectores*; dernæst seer ieg det ey an for en Biskoperne forundt herlighed, Men som det er, een ved lovens bydende Biskopernes Embede paalagt biurde, at forsiune *Scholerne* med dygtige *Rectores*, ligesom *Rector* med Horere, thi derudj bør ingen som af en herlighed søge sit eged Men *Scholens* gavn. Altsaa, som *Rector* er selv ansvarlig for *SubRectors* forrætning ligesaa vel som Hørernis, kand ham ey betagis frihed ham selv at antage ligesaa vel som Hørerne, allerhelst hand selv skal lønne ham. Og var det godt, Biskoperne aldrig ville befatte sig med at *Injungere Rectores* nogen Hører eller *SubRector* og dermed give dem anledning at paaskyde *Scholens* forsømmelse paa de dem saaledis paatvungne *Collegis*.

Ang. Biskop *Anchersens* 2. *qvæstion* om, at *Collegæ* ey imod loven burde antagis uden foregaaende *exam. Philos.*, er ieg aldels eenig med Hr. Bisk. *Worms* anførte, saa viit *Ussing* angaar, i hen-seende hand er antagen siden sidste *Universitets fundatz*. Men dend Anden *Collega*, *Hammerich*, som i disse dage anden gang har *sistered* sig *exami*, har før *sustinered examen*, skønt med mindre *Character*, end nu er gyldig nok til *graden*, Men tilforne holdtis værdig nok dertil. Og overalt vide vi heel vel, at udj sidste aaringer før sidste *Fundatz*, da *graderne* var kommen i Mindre agt end tilforne, har *Falster* ey været dend eeneste, som maaskee af fornødenhed og trang har uden *grad* og *examine Phil.* paa prøve maatt antage *Collegas*, som de *in loco* har kunded be-kommis, og vide vi best her, Hvor Mange virkelige *Collegas* fra *Scholer* vi aarlig har *in Examine Philosophico Examinered*, som ofte

er befunden bedre at antage dem paa prøve, som *in loco* sees og befindes at kand *sustinere examen* og betiene *Scholen* vel, end de som hidtil har kundet med slæt *Character* haft *graden* og dog ey haft gaver til *Schole* Embede, saa Biskopen burde ey med saadan staa haanske tage saa haardt paa dett, som udj forrige *indulgentz* tiid er skeet, helst man veed, fattigdom er stoor, og alle ey har vilkor at søge Kiøbenhafn for *examen* og *graden* at tage, for de niude Noged, de kunde taale at udstaa *sumtus* for.

Resten af Thestrups Betænkning gaar væsentlig ud paa at drøfte det Spørgsmaal, om en Subrektor eller Konrektor i Følge Fundatsens 46de Artikel, »NB. som bør Confereres med følgende 89. Articul, item lov. 3. Artic. pag. 346, bør af Professoribus Philosophiæ examineres, før hand indsættes, Naar hand ey er Magister«. Han mener, at dette kun gjælder Rektorerne ved de større Skoler, men hverken Rektorerne ved de mindre Skoler eller de med dem lige stillede Konrektor ved de større Skoler, endnu mindre Subrektorerne. I Følge Fundatsens 89de Art. »kand Biskopen tuto besikke ConRectorem og approbere SubRectorem, Naar hand medbringer godt testimonium [fra Universitetet], uden at besværges Candidatum med Reise til Universitetet«. Den omhandlede Examination anser han af flere Grunde for forkastelig. 1. Maatte »Rætskafne Episcopi« fortryde derpaa, da det kunde se ud, som om »Man ey ansaa dem enten troværdige eller suffisant for selv tilbørlig at examinere en Scholekarl«. 2. »Siunis det noged ubillig og alt for onereux at molestere Professores med dette i Min Meening uforneudne og for dem udj andre Mangfoldige forrætninger hinderlige arbejd, da de sandelig har liden tid Nok, en[d] til det, som deris Embeder requirere« etc. 3. Er det Uret at forlange, at Konrektor og Rektor i de mindre Skoler, »som overalt ere ey aflagde uden gandske ringe, med 100, 2 a høyst 300 slette daler aarlig Jndkomst«, skulde gjøre den lange Rejse, og da ikke engang altid være sikker paa at blive antagne. Følgen kunde let blive, »at gode Personeer, som dømme Ringest om sig selv, tergiverserede, og slette Karle gjorde os dobbelt arbejd, som Man alt har exempel, at en gammel dygtig Rector Engberg i Cartermunde heller Mister sin befordring til Nachscov Schole, end vover dend reises bekostning, som af ham er paastaæd uden aarsag, — og saa vilde fleere gjøre«. — Anderledes stiller Sagen sig med Rektorerne i de store Skoler paa Grund af deres større Ansvar. Disse kunne nemlig ikke blot som Konrektorerne nøjes med at være dygtige i enkelte Fag, men skulle »staae for heele Scholen og examinere udj alle behørige sprog, Scientier og Artibus«, og da de nu desuden paa Grund af de større Indtægter gjerne blive i saadanne Embeder deres Livstid, »i dend stæd en anden, om hand fandt sig ey lykkelig i Embedet, søger og naar oftest befordring til Præstekald«, er det priseligt, at med dem »tages dend præcaution, at de forsændis til Academied at examineres, før de antages«.

Jeg er i alt andet enig med Hr. *Collega Thestrup*, undtagen hvad angaar at sende Hr. Biskop *Anchersens Memorial* til *Falsters Erklæring*, hvorudj jeg er gandske eensdømmende med Hr. *Etats Raad Bartholin*.

H. Gram.

Efter min ringe skionsomhed reyser sig den heele *disput* mellem Høyærværd. Hr. Biskop *Anchersen* og *Magr Falster* af den Person *Iens Nielsen Ussing*, som af *Rectore Magr Falster* imod Biskopens villie og samtykke som *sub Rector* er antaget; hvilket aldt af Biskopens skrivelse til Bemeldte *Magr Falster* og af dennes svar derpaa *sub dato Martij* sidst-afvigte klarligen kand sees. Vill mand nu sette Biskopens allerunderdanigste *diduction* og forestilling om denne Sag ganske til side og ansee saadant at være skrevet af ifrighed mod *Magr Falsters conduite* og Person, saa seer jeg dog herimod ikke, at *Magr Falster* enten i hands svar til Biskopen ey heller i hans *Memorial* til *Rectorem Magnificum daterit 10de April* sidstleden at have udviist imod Biskopen (som hans foresatte Øvrighed) den vedbørlige lydighed, men meget meere lader sig derudj nogen slags *animositet* og selvraadighed tilsiuene: thi gaar mine allerunderdanigste og uforgribelige tanker derhen, at *Rector Scholæ Ripensis Magr Falster* burde af Stifts-Amtmanden udj Biskopens og Stifts Provstens overværelse for det første alvorligen advaris at beviise hans foresatte Øvrighed (nafnl. Biskopen udj dislige tilfælde) ald behørig Lydighed, og i fald hand hafde sig noget derover at Besværge, da derom allerunderdanigst forestilling efter loven at giore.

Kiøbenhafn d. 12. *May* 1733.

I. F. Ramus.

Det næste Dokument i Rækken er Brevet fra Gram, hvori han foreslaar et Konsistoriumsmøde afholdt i Anledning af den Erklæring, som skulde indsendes til Kongen. Han begrunder dette Forslag derved, at han finder de af Konsistoriales afgivne Betænkninger »at have opfyldt 3 fulde Ark Papir, og endskiønt vel endee derudj (da her hellers er 8 slags sentiments) kand letteligen concordere, saa dog i henseende baade til nogen forskiæl og Stridighed udj andre betydelige Poster, saag til endeels vitløftige raisonnements, drister jeg mig ikke til dennem alene at colligere og formere deraf en saadan Erklæring til Hans Majt, som de gode Herrer skulde siden vilde tilstaae mig«. Brevet er paategnet, med Løfte om at give Møde, af alle de fra det foregaaende bekjendte Konsistoriums-Medlemmer med Undtagelse af Ramus og C. Bartholin. Mødet blev da holdt, og Resultatet deraf foreligger i det af Gram affattede Udkast til en Erklæring, som aftrykkes her nedenfor, efterfulgt af Konsistoriums-Medlemmernes skriftlige Betænkninger over dette Udkast.

Stormægtigste, Allernaadigste Arve-Konge og Herre.

Biskop *Anchersen* i *Ribe* haver for Deres Kongl. Majt udj sin

allerunderdanigste *Supplique* af 31. *Martii* vidtløftigen klaget over *Mag. Christian Falster, Rector scholæ* i *Ribe*, for adskilligt hans forhold i Skole-Embedets Betiening angaaende, formeenende at Bemældte *Rector* ikke vedbørligen haver efterlevet Deres Kongl. Majts Lov og forordninger eller Beviist sin foresatte Øvrighed den udfodrende *respect* og lydighed. Samme hans allerunderdanigste *Supplique* haver Deres Kongl. Majt d. 25. April. Allernaad. ladet skikke til *Rectoris Universitatis* og *Professorum* Erklæring. Og saasom kort tilforne var fra *Rector Falster* indløben til nuværende *Rectorem Universitatis* en *Memorial dat. 10. April*, hvorudj hand om een og anden Post udaf de imellem Biskopen og ham svævende Stridigheder søger at give Oplysning, saa have vj og samme tillige overvejet: hvorefter vj vores ringe betænkende og Erklæring allerunderdanigst have forfattet saaledes, som følger:

1. Klager Biskop *Anchersen*, at *Rector Falster* haver imod Deres Kongl. Majts Allernaad. Lov og sidst udgangne *Foundation* for det kongl. *Universitet* samt tvertimod Biskopens skriftlige Advarsel til hannem understaaet sig til *Subrector* at antage, at *declarere* og at installere en ganske ung *Studenter*, navnlig *Jens Ussing*, som ej haver naaet det forsvarlige Maal i sine Studeringer, haver ej *sustineret Examen Philosophicum* og naaet *approbationem* til at nyde *primam in Philosophia Lauream*, og som følgelig ej engang til *Collegam* eller Hører, end sigte til *Subrector* i en *Cathedral-Skole* er af *Professoribus Philosophiæ* kiendt dygtig, da Biskopen dog udj sin allerunderd. *Supplique pag. 5* synes at formeene, at saadan en *Subrector* bør i følge af den sidste kongl. *Foundation* være *examineret* af *Professoribus* lige ved *Rectores*¹⁾; Ja at samme Person skal efter det almindelige Rygte, medens hand endnu var *Discipel* i samme *Riber-Skole*, have begaaet lejermaal og for saadan forseelse *absenteret* sig fra Skolen &c.

Herimod haver *Rector Falster* i sin forbemældte Skrivelse til *Rectorem Universitatis* af 10. *Aprilis* først erindret, at den omtalte *Jens Ussing* er in *Novembri* 1732 bleven *præsenteret* for Biskopen til at blive Hører eller *Collega* i Anden *Lectie* i Skolen, og at

¹⁾ Slutningen af Punktummet fra: da Biskopen er et senere Indskud.

Biskop *Anchersen* den tid ingen sliq Paastand haver gjort om *Examine Philosophico* eller *Baccalaureigrad*, hvilket om det var skeet, havde hand (*Falster*) aldrig antaget denne Person til Skolens tieneste. Dernæst indstiller hand til høgere Paakiendelse, om en *Subrector*, som dog ikkun er *Vicarius pro tempore*, skal være undergiven den Lov udj D. K. Mts Allernaadigste *Foundation*, hvorefter *Rectores* i de store Skoler skulle af samtlige *Professoribus Philosophiæ examineres* og til *Magisterii Grad* dygtig kiændes. Endeligen formeener hand, at ingen *solenne Installation* behøves for en *Subrector*, der kun antages *pro tempore*, efter det hannem, *Rectori*, Allernaadigst forundte *Beneficium*, hvilket tillader hannem selv at holde og lønne sliq en Person, der ej længer er *Subrector*, end som *Rector* med hannem er vel fornøjet, og *Disciplerne* med hannem vel forsynede.

Vores Allerunderdanigste Erklæring er om denne første Post saaledes:

1. Kand *Rector Falsters* Omgang i ingen Maade undskyldes derudj, at hand til *Subrectors* tieneste haver antaget en Person, hvis forhold udj samme Skole faae Aar tilforne, medens hand var *Discipel*, haver været forargelig, og hands Navn saaledes kommen i Vanrygte. Thi maae ingen *Student*, som sig med leyermaal forseer, betiene Skole- Degne- eller Præstekald uden kongl. Majts bevilning, maae hand og ej eengang, naar hand end haver kongl. Bevilning, betiene deslige Embeder i det Sogn, hvor forseelsen er skeet (Lovens 2. Bogs 2 *Cap. Art. 5 p. 208*), da kand ej heller en *Student*, der, imedens hand gik i Skole, begik leyermaal, stædes uden kongl. Opveysning til deslige Embede.

2. Haver og *Rector Falster* forseet sig, at hand den til *Subrector* antagne Person, førend hand lod ham giøre tieneste i Skolen, ey haver anmeldet og for Biskopen *præsenteret*. Thi det tilkommer dog Biskopen som Skolernes øverste *Inspectori* i sit anfortroede Stift at vide, hvo derudj til Lærere beskikkes, og at de dertil ere gode og dygtige. Men angaaende at Biskop *Anchersen* formeener, at *Falster* ingen rettighed kand have til at kalde sig en *Subrectorem*, men bør at tage imod den, som kaldes og sættes hannem af Biskopen, da kunde vj herudj ikke bifalde bemældte Biskops Mee-

ning, Men skulde allerunderdanigst holde for, at efterdj Deres kongl. Majts *Rector Falster* givne og allernaadigst *confirmerede* Benaading mælder, at hand skal holde og lønne en *Subrectorem*, der skal forrette *Conrectoris partes*, da bør følgelig saadan *Subrector* og baade kaldes, *constitueres*, saa og *dependere* af *Rectore* alene, saasom ogsaa *Rector* alene til denne Persons forhold og hans forretning i Skolen bliver ansvarlig. Med *Conrectores* haver det derimod en anden beskaffenhed; thi som de udj alle Skoler ikke *dependere* af *Rectore*, men af Biskoperne, samt ere pligtige at svare Biskoperne til deres forretning, saa blive de og efter kongl. Majts Lov af Biskoperne satte og kaldede.

Ligeledes vj og ey kunde finde *Falsters Subrector*, hvilken hand som en anden Tienere selv holder og lønner, at behøve nogen *Installering*, da hand kuns er een *pro tempore* af hannem antagen *Vicarius* til at forrette de *partes*, som hand ej selv kand overkomme, efterdj hand selv ved det kongl. Allernaad. *beneficium* haver baade *Rectoris* og *Conrectoris* Embeder tillige at forestaae.

3. Er ej heller lovligen handlet derudj, hvis *Jens Ussing* enten er bleven til Hører i 2den Lectie udj næstafvigte Aars *Novembri approberet* af Biskopen eller siden til *Subrector* antagen af *Falster*, førend hand in *Examine Philosoph.* var kiendt dygtig. Men denne Post og slig Anstød er nu af sig selv bleven hævet, i det at bemte Person udj sidstholdene *Examine Philosophico* d. 7. *Maji* er af *Professoribus Philosophiæ* ey befunden af den dygtighed, hvilken efter Deres kongl. Majts sidste Allernaad. forordning udfodres til *Baccalaureigraden* at erholde. Hvorfor, omendskiønt intet i nogen anden Maade kunde have faldet at sige paa Personen, saa var hand dog for denne gang gandske udelukt fra ald Skole-tieneste, ved det at hand af *Professoribus Philosophiæ* ey er *approberet* til *primam Philosophiæ lauream*.

4. Anlangende den *quæstion*, om en saadan *Subrector*, om hvilken her *disputeres*, bør foruden *Baccalaureigraden* end ogsaa være underkastet den *Examini*, om hvilken Deres Kongl. Majts Allernaadigste *Fundation* i den 46. *Artikel* mælder med disse Ord:

»*Rectores* i de store Skoler skulle efter Loven *libr. 2 cap. 18.*
»*Art. 3. pag. 346—347* være enten *Magistri* eller *Candidati Ma-*

»gisterii. Hvorudover, saafremt Biskoperne antage nogen til *Rectorem* i slig en Skole, og hand ey er *Philosophiæ Magister*, da skal »hand først hensesendes til det kongl. *Universitetet* [sic] og der af »samtlige *Philosophiæ Professoribus examineres* samt ey sættes til »Skole-Embedet, før hand medbringer *Professorum Attest*, at hand »er dygtig befundet til at nyde, ved første *promotion, Gradum. Magisterii.*»

Da have *Professores* herom ikke alle været udaf een og den samme Mening. De fleeste *Professores* have u-omgængeligen formeent, at een *Subrector* bør ligesaavel som en *Rector* paa forbemældte maade *examineres*, efterdj det er ej den *titul* af *Rectore*, men Embedet, hvorfor slig *Examen* skeer, og at *Fundationen*, der haver beholdt lovens Ord og ikke nævner *Conrectores*, dog alligevel ogsaa forstaaer dennem herunder, efterdj en *Conrector* bør være lige saa lærd som en *Rector*, da deres Embeder ere af een og den samme Beskaffenhed. *Rector Falster* i *Ribe* skal efter den kongl. Allernaad. bevilning holde en *Subrectorem*, som *Conrectoris* tjeneste forsvarligen kand forrette. Er saadan en Person udygtig, hvj skulde da Skolen og *Disciplerne* med ham fordærvet? Er hand dygtig, hvad hindrer ham da, at hand ey kand lade sig *examinere* af *Professoribus*?

Denne de fleestes Mening have nogle faae andre af *Professoribus*¹⁾ haft Betænkning i at bifalde, anseende, at efterdj hverken kongl. Majts Lov, ej heller den i næstforleden Aar udgangne Allernaad. *Fundation* taler i saamaader om andre end om *Rectoribus* i de store Skoler, men Høystbemt *Fundation* derimod i den 89de *Artikel* imod Enden med udtrykkelige Ord underretter Biskoperne, hvorledes de sig have at forholde med at antage *Conrectores* i de store og *Rectores* i de mindre Skoler, nemlig i saadan fald at *reflectere* paa deres fra *Universitetet* medbringende *Testimonia* eller og, saafremt de ingen *Testimonia* have, da at indhente Underretning om Personen hos *Rectorem Universitatis*, før

1) I Randen er tilskrevet: »som ere nu værende *Rector JustitzRaad Gram, Hr. Marcus Wøldike* og *Assessor Thestrup*«. At disse Ord er tilføjede, efter at Udkastet havde været indsendt til Professorernes Betænkning, sees af de nedonfor aftrykte Betænkninger selv.

de saadan een¹⁾ til deslige Embeder beskikker; Alt saa motte mand ikke understaae sig noget videre uden for Hans Majts Befaling at anordne, Men saafremt Biskopperne selv vilde fremsende de Personer, som de til *Conrectores* eller *Rectores* i smaae Skoler agtede at *vocere*, til *Professorum Examen*, da dennem billigen herudj at burde føjes. Vel var det ynskeligt, at mand ved *Universitetet* kunde om alle slige Skole-Tieneres *Capacitet* og lærdom blive lige vel forsikrede, men mand maae derhos betragte, at i hvor ynskeligt det er, saa bliver dog efter nærværende Tids Tilstand denne Post neppe, ja maaskee gandske ikke muelig at faae end om Dage bragt i Skik. Thi naar en *Conrectoris*, *Subrectoris* eller *Rectoris* tjeneste i de mindre Skoler i de langt fra liggende *Provincer* blev ledig, og dertil kunde findes en beqvæm Person ved Stæden, enten en Skole-*Collega* eller anden dygtig *Studiosus*, skulde i henseende til Bestillingens ringhed og *miserable* Indkomster saadan een neppe-ligen lade sig dertil overtale, saafremt hand forud saae sig forpligtet at giøre reysen over til Kiøbenhavn for at udstaae den omtalte *Examen Magisteriale*, da saadan reyse vilde maaskee koste ham et halvt eller heelt Aars løn; hvorpaa mand og nyeligen i Fyens Stift har haft et *Exempel*. Langt lættre, ja uden ald møyne og besværing lader sligt sig giøre her udj Siellands Stift, hvor en Kiøbenhavns reyse ey falder saa kostbar, og Personerne desforuden bør, saasom og andenstæds, *sistere* sig Biskopens *examini* og kunde med samme reyse vorde af *Professoribus examinere*. Tilmed haves der ikke, og haver ej heller paa nogen lang tid været, udj *Provincerne* slig forraad paa dygtige *subjecta* til Skoletienester, som Biskopperne kunde gaae i Val iblant, at naar een sagde ney, de da lætteligen kunde finde en anden; at mand ey skal tale om, at saadanne ere endnu ikke mange ved *Universitetet*, der baade skulde vilde antage en *Subrectors* eller liden Skoles *Rectors* tjeneste og tillige ere saaledes dertil *qualificerede*, som mand gierne ynskede. Da nu Tingen ej anderledes er til *dato* beskaffet, saa er det derimod ved Deres kongl. Majts ey noksom prisede

¹⁾ I Randen er tilføjet følgende Parenthes: »(efter vedbørlig *Examen* af Biskopperne selv i Sprogene og Skole-Videnskaber)«. Om denne senere Tilføjeelse gjælder det samme som om den i forrige Anm. omtalte.

nye Allernaad. *Fundation*, at mand haver største Anledning til at haabe, det Tallet paa dygtige *Studentere* kand om nogle Aars tid blive større, og samme *Studentere* sig herefter i *Provincerne* udsprede, naar enhver sit *curriculum Academicum* haver *absolvet*. Skolerne kunde ogsaa forhaabentligen herefter, vorde i nogen maade forbedrede; Og hvis begge Deele skeer, vil dette forslag om alle *Rectorum & Conrektorum Examinacione Magisteriali* vorde en langt lettere Sag end paa nærværende Tid. Og da kunde den ogsaa endeligen ved Deres kongl. Majts egen Allernaadigste Befalning til Biskopperne anordnes og i Værk sættes. Men førend Tingen, som allernyeligest er begyndt, er kommen i saadan stand, at D. k. Mts Riger og *Provincer* noksom med beqvæmme Personer ere blevne forsynede, Skoletienesterne ogsaa, formedelst nogen forventet forbedring, ere blevne meer begierlige end som hidindtil, holde de af *Professoribus* fore, som ere af denne sidste Meening, at det skulde være baade ugiørligt, saaog en alt for tung byrde *Con- og Subrektoribus* at paalægge, dennem til en kostbar Kiøbenhavns reyse lige med *Rectores* i de store Skoler at *obligere*, og at saadant vilde ufeilbarlig give leylighed til, det Embederne komme længe til at staae ledige, Ungdommen forsømmes, og Deres kongl. Majt ideligen fra Norge og Jylland at vorde ansøgt og *incommoderet* om *Dispensationer*, saaofte et *Conrektorat* i en stoor og *Rectorat* i en liden Skole *vacerede*.

De øvrige Poster, for hvilke Biskop *Anchersen* fører Klage over *Rector Falster*, ere adskillige; først angaaende Hørerens An- tagelse og deres Eed; hvorom Vores allerunderdanigste Tanke er, at *Rector* kand selv antage Hørerer, foruden at hand er forpligtet dennem for Biskopen at *præsenterer*, naar hand alene tager dennem, som SognePræsten holder og kiender gode derfor, efter Deres kongl. Majts Lovs bydende *lib. 2. c. 18. Art. 2. p. 346*. Eeden tages ligeledes af *Rectore*, og eftersom saadan Eed her i Kiøbenhavns Skole bliver i en Bog indført, hvilken *Rector* forvarer, saa kand og det og vel ligeledes skee i *Ribe*. Men vj vide ikke, at Biskopen er beføjet til at foreskrive nogen *formulam juramenti*, efterdj den sædvanlige *formula* rettest beholdes, uden at indføre noget nyt. Dernæst at *Rector Falster* ikke strax indsætter sine

Hørere med en *Oration*, kunde vj ej finde saameget lastværdigt, da det og ej er engang fornøden, men kunde snarere holdes raadeligt, at *Rector* lod een til *Collegam* antagen Person et aars tid eller noget arbejde og *docere* paa forsøg, førend hand ham fuldkommelige indsatte. Endeligen, hvorledes med *Chor-Sangen* og *Kirke-gang* skal forholdes, siger *Loven lib. 2. c. 18. Art. 6. p. 348.*, og herudj imod *Praxin* og gamle *Foundationes* noget nyt at indføre, som kunde være Ungdommen i dens Skolegang og Underviisning til Hinder, finde vj allerunderdanigst ikke raadeligt. Men saasom gierne i de Kiøbstæder, hvor store Skoler ere, og flere Kirker end een, Skolens *Discipler* ere deelte til opvartning i dem alle, skulde vj holde for, at naar den af *Collegis*, som er Degn til Kirken, fuldte med de *Discipler*, hvilke *Sangen* i samme Kirke skulde forsyne, kunde det staae *Rectori* frit for, i hvilken Kirke hand vilde gaae for at have Tilsyn nu paa eet nu paa andet stæd med Skolens Ungdom og dens forhold ved Guds tjeneste. — Hviket altsammen vj allerunderd. indstille til Deres kongl. Majts egen Allernaad. *resolution*, og forblive udj dybeste Underdanighed

Allernaadigste Arve Konge og Herre

Deres kongl. Majestets

Kh. d. 1) *Maii* 1733.   allerunderdanigste troe tienere
Rector og *Professores*.

Jeg haver herved intet at erindre, men takker skyldigst Deres *Magnificentz* for havde umage. Kh. d. 25. *Maji* 1733.

H. Steenbuck.

[Medunderskrevet af] *M. Wøldike. C. Bagger. I. F. Reuss.*

I. V. Buchwald. C. Bartholin. I. F. Ramus.

Jeg ligeledes, indstiller dog, om ikke *Dissentientes* i den eene Hoved-Post kunde nævnes, og om ikke Erklæringen, førend den bljver reenskrevet, kunde forevjses H. H. Biskopen²⁾ ved Hans Hiemkomst, som skeer i morgen.

Th. Bartholin.

1) Datum in blanco.

2) 3: Chr. Worm. Som det sees af dennes nedenfor aftrykte Betænkning, er Th. Bartholins Ønske bleven efterkommet.

Jeg haver ej heller noget at erindre mod erklæringen, Er alleene af tanke med Hr. EtatsRaad *Bartholin*, at *Dissentienternes* navne kunde anføres.

L. Holberg.

[Medunderskrevet af] *P. Horrebow.*

Jeg er og af samme Meening og saaledis i øvrige bifalder erklæringens *Concept* i alt; skulde dog ydmygst indstille under *Magnifici Rectoris Correction* og betænkende, om icke siunis: *in Resp. 1. circa finem* at udelade de ord: uden Kongelig opreisning om dend, som begick leyer Maal i *Scholen*, som ey siunis *Schole* børn forstaaede ved dend *allegerede* lovens *articul*, men kun *Studentere*; thi de straffes for sligt som børn i *Scholerne*, og aldrig er fordred kongl. opreisning for dem, Naar de siden søger Embeder, for hvis de kand have begaaed, før de komme til skæls alder, som *Studentere supponeres*. Men i dend stæd skulde ieg meene kunde best sættes: at ey stædes til deslige Embede paa det stæd, hvor hand saaledes tilforen haver forseedt sig; som dog med [sic] icke med opreisning burde skee.

ad Resp. 2. veed ey om siunis at sætte: *Rector Falster* har forseet sig, i stæd for forsyndet sig, *quamvis fere unum & idem*; sed NB. saafremt *Ussing* skulde *Continuere* som *subRector*, det, saa viit Jeg har spurgt, Jeg tvifler paa *Rector* tilstaar, Men kun at ham i værende *vacance* og udj sin svaghed at læse nogle gange for sig, ligesom en Præst nogle gange kand lade een prædicke for sig uden at anmældes hos Biskopen.

ad Resp. 4. skulde Jeg Meene, At *dissentientium* Meening kunde tilsættes; formener alt saa: at Biskoperne selv kunde og burde forud *examinere* saadanne *Personer*, om de befindes *funderede* udj de sprog og *scientier*, som de i *Scholen* anbetroes at *tradere*, førend de dennem til saadanne Embeder beskicke.

Dette ieg dog alt under bedre *crisi* indstiller og i Mangel af biefald i øvrige er eenig med samtlige de andre Herrer *Collegis*.

C. Thestrup.

Jeg hafver herimod aldels intet at sige, men skulde nok ynske, at *dissentientium* nafne maatte tilsættis. I sær formoder jeg, at de ord: Uden Kongl. opreisning ei udeladis; thi endskiønt Hr. *Collega Thestrup* skrifer, at aldrig er fordret Kgl. opreisning for dem, som i *Scholerne* hatve forseet Sig med leiermaal, saa hafver Sig dog sagen langt anderledis; thi jeg veed tvende *exemplar*, først Een af mine Egne *Discipler* i Kiøbenhafns *schole* nafnlig *Rasmus Lund*, Dernæst Een fra *Fyen* ved nafn *Brochmand*, begge fik Kgl. opreisning; ofver alt maatte jeg spørge, om det ei er lige saa forargeligt, at Een *Discipel* forseer sig med utugt, medens Hand gaaer i *Scholen*, som at Hand siden nogen tid der efter, naar Hand er kommet til *Academiet*, falder i samme synd, eller om nogle slag paa Hans ryg af Een *Rectore* kand være nok til at frietage Ham fra den straf, som loven paalegger *Studiosis*; tvert imod, jeg skulde holde for, at Een *Discipel*, der saaledis forseer sig, ei uden særdeliß bodfærdigheds tegn burde stædis til *Universitetet*, thi den synd, der øfvis i *Scholerne*, følger gierne med paa *Universitetet*.

C. W. Worm.

Svar paa Spørgsmaal.

IV.

Christen *Peter Schiellerup*, om hvis Slægt der i dette Bind Side 154 har været opkastet Spørgsmaal, maa være den Christen *Pram Schjelderup*, om hvis Fader og øvrige Familie jeg allerede tidligere har meddelt nogle Oplysninger (cfr. Bind V., S. 100 Noter). Som der oplyst var han en Søn af Sognepræst til Stange paa Hedemarken Peder Schjelderup og Margrethe Christensdatter Pram, hvis Broder var den Henrik Fredrik Pram¹⁾, der, efter først i

---

¹⁾ Han kaldes i Spørgsmaalet og hos Wiberg, Bidrag til en alm. dansk Præstehistorie, III. S. 130, fejlagtig H. F. *Prom*. Hans Søn var den bekjendte